

травматизму в суспільстві.

У польській правовій системі відсутнє юридичне визначення безпеки фізичної особи. Право на безпеку в Польщі виводиться з Конституції, в якій гарантовано забезпечення: свобод і прав людини і громадянина, безпеку громадян (ст. 5), охорони життя (ст. 38), недоторканості та особистої свободи (ст. 41), право на безпечні та здорові умови праці (ст. 66), право на соціальне забезпечення (ст. 67) та охорону здоров'я (ст. 68), а також заборони тортур і жорстокої, нелюдської або такої, що принижує гідність, поведінки чи покарання, включаючи тілесні покарання (ст. 40).

Як висновок слід констатувати, що створена і впроваджена в ЄС система правових, юридичних інститутів, Програм, відповідних контролюючих органів, забезпечує їх надійне функціонування, виконання покладених функцій і, як результат – реалізацію юридичного права людини на безпеку на достатньому рівні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Серіков Я.О., Коженевські Л. Ф. Безпека життєдіяльності – секюрітологія. Проблеми, завдання, шляхи вирішення. Монографія. Х.: ХНАМГ, 2012. Ч. 1 – 170 с., Ч. 2 – 332 с.
2. Korzeniowski L.F. Serikov Y.A. (współautor, 50%): Europejski wymiar securitologii. Kraków: EAS, 2011. – 244 s.
3. Єдиний європейський акт (м. Люксембург, 17 лютого 1986 р.) – міжнародна угода про створення Ради Європи.
4. Маастрихтський договір про ЄС – міжнародна угода (м. Маастрихт, 7 лютого 1992 р.).
5. Лісабонський договір (м. Лісабон, 13 грудня 2007 р. «Офіційний журнал» Європейських Співтовариств 2007/С306/01).
6. Хартія основних прав ЄС (м. Ніцца, 7 грудня 2000 р.).

Козирєва Н.В., здобувач
*Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С.Сковороди, Україна*

ОБРАЗ МІСТА В «РОМАНТИЦІ ВІТАЇЗМУ» М. ХВИЛЬОВОГО

Микола Хвильовий – талановитий новеліст, памфлетист, активний організатор літературного процесу 20-х – поч. 30-х рр. ХХ ст. в Україні. Філософські та літературознавчі дослідження його творчої спадщини розпочинаються на зламі 80-х – 90-х рр. й свідчать про художній світ митця як про надзвичайно складне та багатогранне явище [2, т. 1, с. 5-43].

Проблему культурної та літературної ситуації в тогочасній Україні можна визнати як переломний етап у розвитку української літератури, з кардинальними змінами у принципах художнього осмислення суспільного буття, руйнуванням старих канонів і формуванням нових уявлень про роль та завдання митця. Зокрема, це стосується і втілень у творах М. Хвильового нових ідей філософської антропології та «психологічної Європи». У своїх

світоглядних поглядах М. Хвильовий протягом усього свого життя залишається романтиком, проте його романтизм, що знаходить відповідне відтворення у прозі, зазнає певних трансформацій: романтик революції – романтик вітаїзму – «приречений» романтик – романтик «реаліст». Рубіжним твором у переході письменника від «романтики революції» до «романтики життя», з нашої точки зору, є новела «Я (Романтика)» («Я (Романтика)» «горожанської війни» – панування зла).

Символ міста Харкова разом із Храмом відіграє особливу роль у творчості М. Хвильового. Звернемось до прикладу. Уже кілька років Леся – головна героїня оповідання «Ревізор» – живе разом з сім'єю в «наддніпрянському провінціальному городку», на який вона дивиться «сумними очима», оскільки давно покинула чекати повернення до міста-столиці Харкова. «Леся була звичайна собі жінка-мрійниця, – читаємо в оповіданні, – яких так багато в нас на Україні і про яких, мабуть, нічого нового і не скажеш. Але й зав'язка цього оповідання... теж дуже нескладна. Схвилював Леся ревізорів приїзд не тому, що ревізор був, скажім, її давній знайомий, у котрого вона, припустім, була закохана, а тільки тому, що він приїхав із Харкова – з того города, про який вона так часто мріяла і який, що довше вона його не бачила, то більше приваблював до себе. Як і на всяку провінціалку, Харків на Леся справив сильне враження. Автобуси, трамваї, опера, драма, шестиповерхові будинки, великий рух на вулицях і т. д. і т. п. – все це досі стояло перед її очима. І тепер, одійшовши в даль минулого, це ж таки все набрало надзвичайної привабливості. Як і вся наша романтична республіканська молодь, Леся сприймала харківське життя... як казкове, і тому не дивно, що і зустріч з харківським ревізором так схвилювала її» [Хв, т. 2, с. 53]. Харків'ян Леся підсвідомо вважала «за людей якихось особливих, небуденних» і тому від ревізора сподівалася не лише почути багато цікавого, більше того, очікувала «чогось надзвичайного, чогось такого, що може раптом перевернути все її життя» [там же, с. 54].

Топченко (ревізор) сиділи з Лесею на пристані в очікуванні пароплава. Чудовий літній вечір сприяв відвертій розмові. «І знаєте, – мрійливо поглядаючи кудись, говорила Леся, – я думаю, що все нещастя людське тільки в тому, що серед них багато провінціалів. Коли б, скажім, усі вони жили в таких городах, як Харків, вони б не знали моїх мук. Провінція звужує кругозір... » [там же, с.70].

Місто в тогочасній художній самосвідомості митців найчастіше протиставлялося селу, а також домінувала бінарна опозиція «столиця – провінція». Якщо селянин, працюючи на землі, утворював єдність із природою, то життя в місті залишалося загадковою, таємничою сферою, соціальним простором міфічного існування. Столиця втілює політичні, соціальні й культурні кордони держави, провінція ж утримує метафізичні межі людського буття. Село – це місце народження, творення, а місто нерідко перетворює життя на смерть, поглинаючи душі й ламаючи долі (новели «Силуети», «Заулок», оповідання «Сентиментальна історія»).

Так, у новелі «Заулок» виразно звучить мотив «глухості» у значенні відсутності перспективи, перебування в безвиході. Поняття «заулок» з просторового поступово перетворюється на переважно духовне, психологічне. Автор переносить дію у велике місто, де є візники, установи, професори, «Гранд-Отелі», лікарські кабінети з викарбуваними прізвищами на мідних табличках тощо. Разом із тим у цьому місті є й «Глухайська вулиця» і «пустельні заулки», в одному з яких і мешкає героїня новели Мар'яна, що трагічно закінчує своє життя.

Образу міста приділяють значну увагу й українські письменники-неокласики, що складає глибинний шар художнього змісту їх поетичної творчості (вірші про Київ М. Зерова, М. Рильського, а також твори М. Драй-Хмари, Ю. Клена, П. Филиповича). Місто для них постає не статичною формою, а живим організмом, часопросторовим поєднанням різних культурно-історичних досконалих форм, результатом безперервної творчої діяльності кожного його жителя, матеріальним втіленням творчих поривів людини, своєрідною квінтесенцією духовного життя народу, культурним кодом, в якому зашифровані всі етапи його розвитку та спроби створення гармонійної міської культури.

Образ міста створювався в різні епохи і на різних культурологічних засадах. Так, відомі теоретики урбанізму на початку ХХ ст. – П. Геддес (його праці «Розвиток міста» 1904 р., «Міста в розвитку» 1915 р.), Л. Мамфорд («Техніка і цивілізація» 1934 р.) і Л. Вірт («Гетто. Чикаго» 1928 р., «Міський спосіб життя» 1937 р., «Урбанізм як спосіб життя» 1938 р.) – прагнуть певним чином узагальнити знання про місто в різні історичні епохи як про складну, цілісну, «живу» соціальну систему. Подібну «живість» спостерігаємо в оповіданні М. Хвильового «Лілюлі», де оживають усі дійові особи «не люди» й вибудовуються в такий ланцюжок: потяг-«паровик», «заводський посьолок», «Тайгайський міст», «газетна сучасність», «Капебеу», «Новий рік», «стиль Уесесер», «задні вікна», «трамвай», «семафор», «бездомний собака», «музика». В характеристиках зазначених дійових осіб – художніх образах – знаходимо застосування різних засобів комічного (смішного) зображення: гротеск, іронію, сатиру, гумор тощо.

Теоретики урбанізму переконливо показують, що за природним, звичайним хаосом, шумом, суєтою і безладдям міського життя вгадується прихована органічна єдність, цілісність міста. Воно, безперечно є просторово організованим утворенням, що втілює особливий спосіб життя (стрімкого, світського, анонімного) з виразним просторовим і соціальним поділом праці та специфічним ставленням до села, інших територій, держави в цілому як до «зовнішнього світу», а також характеризується особливою еволюційною лінеарністю власного розвитку (цивілізація і прогрес).

Сьогодні міста справедливо вважаються квінтесенцією людської цивілізації, «точками розвитку», «полюсами зростання», «чинниками модернізації» суспільства. Культурно-антропологічні, наукові, соціальні, економічні, технічні, політичні, менеджерські та інші новації, які

зароджуються і живуть у містах, динамічно поширюються в суспільстві, змінюючи якість життя й образ думки, світоглядні та життєві орієнтири пересічного громадянина [1]. Образ міста пов'язується із «образом людської культури», оскільки саме місто створило культуру і найвиразніше виявляє її сутність. «Факт, що всі великі культури – культури міські, – на думку О. Шпенглера, – є абсолютно визначальним і в повному своєму значенні так і не оцінений. ...Людина... градобудівнича істота. Ось справжній критерій "всесвітньої історії"... всесвітня історія – це історія міської людини. Народи, держави, політика і релігія, усі мистецтва, усі науки ґрунтуються на єдиному пра-феномені людського існування, на місті» [3, с. 551].

Не випадково, сучасне місто виступає одночасно «генератором» і «каталізатором» усіх цивілізаційних процесів й може бути зрозумілим через систему взаємодії культурного, соціального, економічного, політичного та управлінського чинників [1].

Для М. Хвильового європейський дух – це завжди особисте й особистість як самоцінність, тобто те, чого бракує людській душі в Україні [2, т. 1, с. 368–369]. Більшовизм знищує християнську церкву, проте, це не заважає Хвильовому помічати на костьолі годинник (оповідання «Арабески»), що напевне слугує орієнтиром європейського часу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабаєв В.М. Управління великим містом: теоретичні і прикладні аспекти: [монографія] / В.М. Бабаєв. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 306 с.
2. Хвильовий М. Твори: У 2-х т. / Микола Григорович Хвильовий; [упоряд. М.Г. Жулинського, П.І. Майданченка; передм. М.Г. Жулинського]. – К.: Дніпро, 1990.
3. Шпенглер О. Закат Західного мира; Очерки морфологии мировой истории. Полное издание в одном томе / Освальд Шпенглер: [Пер. с нем.]. – М.: «Изд-во АЛЬФА-КНИГА», 2010. – 1085 с.
4. Isen A.M. Positive affect as a source of human strength / A.M. Isen // L.G. Aspinwall & U.M. Staudinger (Eds.) A psychology of human strengths: Fundamental questions and future directions for a positive psychology. – Washington, DC: American Psychological Association, 2003. – P. 179–195.
5. Kasperksi E. Świat człowieka. Wstęp do antropologii literatury / Edward Kasperksi. – Pułtusk – Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztor, 2006. – 496 s.

Король В. М.

Сумський державний університет, Україна

ЗАКЛАДИ ТРУДОВИХ РЕЗЕРВІВ У МІСТАХ УКРАЇНИ ЗА ДОБИ ВІДБУДОВИ: ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗМІЩЕННЯ (1943-1950 рр.)

Спроби реформування професійно-технічної освіти у незалежній Україні досі так чи інакше успіху не мали. Нові перетворення, що очікуються невдовзі, породжують зацікавленість минулим даної сфери. Особливу увагу